

KULTŪRVĒSTURISKA AINAVA veidojusies, mijiedarbojoties dažādiem cilvēku darbības un dabas faktoriem. Tā ilustrē cilvēces attīstību laikā un telpā, ir ieguvusi sabiedrībā atzītu vērtību un ar ainavā esošajām fiziskajām liecībām atspoguļo noteiktas tradīcijas, vēsturiskus notikumus vai to attēlojumu literatūras un mākslas darbā. Daudzveidīgas kultūrainavas veido nozīmīgu Eiropas mantojuma daļu un kalpo kā liecība par pagātnes un tagadnes attiecībām starp cilvēku, dabisko un viņa paša radīto vidi. Vispārējās pārmaiņas pasaules ekonomikā un klimatā, pārmaiņas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, rūpnieciskās ražošanas un minerālu ieguves paņēmienos, infrastruktūrā, tūrisma un atpūtas paradumos, rekreācijas spiediena palielināšanās, kā arī reģionālās un pilsētplānošanas prakses attīstība daudzos gadījumos paātrina kultūrainavu transformāciju. Tam var būt negatīvs iespaids uz telpiskās vides kvalitāti un izmantošanu ilgtermiņā. Latvijas ainava 20. gadsimta laikā ir piedzīvojusi būtiskas izmaiņas. Ap 20. gadsimta sākumu tā bija nostabilizējusies atbilstīgi agrākajai saimniekošanas sistēmai. Ainavas pārmaiņas ietekmēja 1905. gada revolūcija, Pirmais pasaules karš, agrārā reforma, Otrais pasaules karš, padomju laika saimniekošanas metodes un īpašuma forma, neatkarības laikā īpašumu atgūšana un mūsdienu saimniekošana. Latvijas telpiskā vide arvien vairāk tiek pielāgota jaunām prasībām, tomēr izrādītās pūles kvalitatīvas cilvēka dzīves telpas veidošanā vēl nav pietiekamas. Kultūrainavu attīstība Latvijā netiek pietiekoši plānota un vadīta. Latvija nav pietiekami aktīvi iesaistījusies Eiropas ainavu konvencijas īstenošanā.

Lai aktīvāk pievērstu uzmanību kultūrainavas kvalitātei Latvijā Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija sadarbībā ar Francijas institūtu Latvijā **2016. gada 12. septembrī Turaidas muzejrezervātā** rīkoja semināru, kura laikā dalībnieki vienojās par šādām kopīgām nostādnēm:

1. Atzīt, ka Latvijas kultūrainava jāuztver kā vērtība un resurss ilgtermiņa attīstībai. Nav jāpretojas pārmaiņām, bet tās jāvirza racionālā, ilgtspējīgā ekoloģiski un estētiski augstvērtīgā gultnē. Vidi ietekmējošu ieceru uzmanības centrā jāliek sabiedrības vērtības un cilvēka dzīves kvalitāte. Nepieciešams ilgtermiņa skatījums un atbildība par nākotni. Katrai paaudzei jāatklāj un jārealizē sava misija. No pielāgošanās taktikas jāvirzās uz jaunu domāšanu, jāprojektē nākotne neatkarīgi no tā, ka nākotne var izrādīties citāda, nekā mēs spējam prognozēt! Identitātei telpiskās vides attīstībā jāklūst par vienu no svarīgākajiem uzdevumiem Latvijas kā nacionālas valsts ilgtermiņa pastāvēšanā.
2. Būtiski saglabāt katras nozīmīgas vietas garu (*genius loci*) un tās īpašo noskaņu. Jāpārtrauc kultūrvēsturisko ainavu piesārņošana ar nekvalitatīvām un konkrētās vides kvalitātei neatbilstošām tehniskām iekārtām, reklāmām, konteiner-tipa īslaicīgas lietošanas būvēm, dzīvojamiem auto vagoniem, īpaši kultūras pieminekļu teritorijās un aizsardzības zonās. Vairāk uzmanība jāpievērš to estētikai, atbilstošam dizaina izpildījumam un racionālam izvietojumam.
3. Ir gadījumi, kad ar nepiemērotu funkciju un dažādu apsaimniekošanas veidu ir izjaukta kultūrvēsturiska ansambļa vienotība un kultūrvēsturisko vērtību

kopuma radītā noskaņa (īpaši tas attiecināms uz seno muižu centriem un pilsētībūvniecības pieminekļiem). Šādās situācijās prioritāte dodama atsevišķo, nepārdomāti sadalīto īpašumu apvienošanai vai to pakārtošanai vienotai visa ansambļa funkcijai. Vienlaicīgi būtu nepieciešama ansambļa kopīpašnieku izpratnes pilnveidošana un savstarpējās sadarbības veicināšana.

4. Vietējām kopienām nozīmīgās ainavās, izmantojot dažādas iespējas (ainavu plāni, lauku atbalsta pasākumi u.c.) jāveicina raksturīgās lauku ainavas elementu saglabāšana, t.sk. uzturot pļavas un ganības, neļaujot teritorijai apmežoties.
5. Sabiedrībai nozīmīgu vērtību kopšanā un uzturēšanā arvien vairāk jāveicina ekonomiskā izdevīguma principa ieviešana. Ar nodokļu atvieglojumiem vispirms jāatbalsta vietas, kuras ir sakoptas un kuru uzturēšana prasa ievērojamus resursus.
6. Arvien lielākas pūles jāvelta kultūrainavu apzināšanai, izpētei un vispusīgu zināšanu iegūšanai par konkrēto vietu ainavām, to kopsakarībām plašākā vēsturiskā, sociāli ekonomiskā un dabas vides kontekstā. Ainavas vērtību noskaidrošanas nolūkos lielāka uzmanība jāpievērš pētījumu veikšanai dabā, ko veic kompetenti speciālisti, iesaistot sabiedrību.
7. Arvien aktuālāka kļūst tilta veidošana starp tradicionālo, vēsturisko un mūsdienu mākslu aktivitātēm- arhitektūru, dizainu, vizuālām mākslām. Jāapzinās, ka kvalitatīva ainava ir konkurences iespēja, kā arī ekonomiska vērtība - tā dod sabiedrībai ekonomisku labumu ilgtermiņā.
8. Teritorijas plānošanas procesā pievērst lielāku uzmanību ainavu kvalitātes mērķu izvirzīšanai, rēķinoties ar sabiedrības vajadzībām, atstājot radošas pieejas iespēju. Īpaši tas attiecas uz lauku ainavām – to apbūvi un zemes izmantošanas nosacījumiem. Telpiskās vides attīstības plānošanā un praksē izvairīties no nepamatotas birokrātijas. Normatīvo aktu pilnveidošanā un attīstībā nepārspīlēt to pārāku detalizāciju, jo katrai dzīves situācijai likumu uzrakstīt nav iespējams, vairāk rēķināties ar zinātnisko pētījumu atziņām, pieredzējušu ekspertu vērtējumu un konsultācijām ar sabiedrības dažādām interešu grupām. Likumi rodas reaģējot uz jau notiekošo, bet kvalitatīvas radošas izpausmes parasti apsteidz laiku.
9. Attīstības plānošanā būtiski analizēt telpisko vidi reglamentējošo nosacījumu un apstākļu vēsturi, kas veidojuši vietas un bijuši par iemeslu, lai vieta kļūtu par starptautiski vai nacionāli atzītu vērtību.
10. Nepieciešams izveidot ainavu pārvaldības, pārmaiņu kvalitātes vadības un kontroles sistēmu - ne tik daudz ar ierobežojošiem instrumentiem, kā ar aicinošiem, iesakošiem, rekomendējošiem padomiem, skaidrojošu analīzi un veiksmīgiem piemēriem visu līmeņu interešu grupām. Pozitīvi vērtējamu un veiksmīgu piemēru izcelšana var dot spēcīgu impulsu jauniem ieguldījumiem un panākumiem! Ainavu plānošanai un pārvaldībai nepieciešama plaša starpdisciplināra sadarbība. Jāveicina dialogs starp dažādām profesionālām disciplīnām, interešu grupām, kopīgas sapratnes veidošana.
11. Nepieciešams plašāks skaidrojošais darbs par ainavas lomu cilvēka dzīves kvalitātes veidošanā un šo jautājumu ietveršana izglītības procesā pēc iespējas agrāk visos izglītības posmos.

12. Kopta un uzturēta kultūrainava rodas tur, kur tā tiek izprasta un novērtēta. Tāpēc kopīgi jārada prasības un pasākumi, kurus sabiedrība ciena, saprot un var īstenot kā savas dzīvesdarbības nepieciešamību.

Seminārā referēja Juris Dambis, Aija Melluma, Pēteris Šķiņķis, Anna Jurkāne, Kamilla Gijona, Dace Granta, Inguna Jekale, Katrīna Kukaine, Māra Liepa-Zemeša, Jana Jākobsone, Kaspars Rasa, Jānis Dripe. Rezolūcijas izstrādē piedalījās: Juris Dambis, Aija Melluma, Dace Granta, Dārta Treija, Anita Zariņa, Jānis Dripe, Inguna Jekale, Katrīna Kukaine, Latvijas Ainavu arhitektūras biedrība.

Rezolūcija kalpos par pamatu izmaiņu ierosinājumiem normatīvajos aktos, konkrētu teritoriju saglabāšanas un attīstības vadlīniju izstrādē, pētījumu un sadarbības projektu uzsākšanai.